

रोल नं

915

कक्षा 9वीं वार्षिक परीक्षा, 2022-23

[415]

संस्कृत

SANSKRIT

(माध्यम हिन्दी)

(कुल प्रश्नों की संख्या : 23)
(समय : 03 घंटे)

(कुल मुद्रित पृष्ठों की संख्या : 08)
(पूर्णांक : 75)

निर्देश -

1. सर्वे प्रश्न: अनिवार्य: सन्ति।
2. प्रश्नानां सम्मुखे निर्धारिता: अडका प्रदता:।
3. प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृत भाषायां देयानि ।

प्रश्न 1. उचित विकल्प चित्वा लिखत -

(6)

1. 'बालिका' पदे प्रत्ययः अस्ति -

- (क) आप (ख) जाप
(ग) ज्ञाप (घ) टाप

2. 'कुटिलः जनः विश्वसनीयः न भवति' इत्यस्मिन् वाक्ये विशेषणपदम् अस्ति -

- (क) भवति (ख) न
(ग) जनः (घ) कुटिलः

3. अधिलिखतेसु अव्ययम नास्ति -

- (क) नूनम (ख) हस
(ग) सर्वत्र (घ) खलु

4. 'वाला' इत्यस्मिन् पदे प्रत्ययः अस्ति -

- (क) टाप (ख) डाप
(स) आप (द) चाप

5. 'गतवान्' इत्यस्मिन् पदे प्रत्ययः अस्ति -

- (क) कत (ख) कतवतु
(स) कत्वा (द) शत्

6. सेवते इत्यस्मिन् पदे पुरुषः अस्ति -

- (क) उत्तम पुरुषः (ख) मध्यम पुरुषः
(ग) महा पुरुषः (घ) अन्य पुरुषः

प्रश्न 2. कोष्ठके प्रदत्त शब्देषु रिक्तिस्थानपूर्ति कुरुत -

(6)

1. प्राचार्यः इत्यस्मिन् पदे उपसर्गः अस्ति।
2. 'फलम्' पदे विभक्तिः अस्ति।
3. कः प्रियः अपि त्याज्यः।
4. इन्द्रः इत्यस्य पर्याय पदम्।
5. स्वजनः कुत्र प्रहरति।
6. उपकारः इत्यस्य विलोम पदम्।

प्रश्न 3. उचित युग्म मेलनम् कुरुत -

(6)

1. यथाशक्ति	-	सु
2. मनोहरः	-	द्वितीयाः बहुवचनम्
3. रामस्य	-	संहिता
4. वाक् + ईशः	-	मनः + हरः
5. नदीः	-	षष्ठी, एकवचनम्
6. सुपुत्रम्	-	अव्यायीभाव

प्रश्न 4. एकपदेन उत्तरम् संस्कृत भाषायां लिखत -

(6)

1. बालः कदा क्रीडितुम् अगच्छत्?
2. जीमूतवाहनः कस्य पुत्रः आसीत्?
3. कुत्र दरिद्रता न भवेत् ?
4. लोकरक्षा कथम् सम्भवती?
5. वित्ततः क्षीणः कीदृशः भवति?
6. कविः कां संबोधयति ?

प्रश्न 5. शुद्धवाक्यानाम् समकक्षम् ' आम् ' अशुद्धवाक्यानाम् समकक्षम् ' न ' इति लिखत -

(6)

1. नास्ति इत्यस्मि पदे व्यंजनसंधिः अस्ति।
2. सदैव वृद्धि संधे उदाहरणम् वर्तते।
3. मनः + हरः विसर्ग सन्धि अस्ति।
4. पठन्ति इत्यस्मिन् पदे बहुवचनम् अस्ति।
5. सर्वत्र अव्ययपदम् न अस्ति।
6. समासः षड् भवति।

प्रश्न 6. कविः कां सम्बोधयति?

(2)

अथवा

जीमूतवाहनः कस्य पुत्रः आसीत्?

प्रश्न 7. प्रकृतेः प्रमुख तत्वानि कानि संति?

(2)

अथवा

लोकरक्षा कथम् सम्भवति?

प्रश्न 8. जटायुः रावणम् किम् कथयति ? (2)

अथवा

बालिका किम् दृष्ट्वा आश्चर्यचकिता जाता ?

प्रश्न 9. स्वर्णकाकः काम् अखादन्त ? (2)

अथवा

कविः वाणी किम् कथयति ?

प्रश्न 10. कुत्र दरिद्रता न भवेत् ? (2)

अथवा

सज्जनानां मैत्री कीदृशी भवति ?

प्रश्न 11. रेखाङ्कितानिपदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (कोऽपि द्वे) (2)

1. अयं तव सदा पूज्यः।
2. चटकः स्वकर्मणि व्यग्रः आसीत्।
3. सूर्योदयात् पूर्वमेव बालिका तत्रोपस्थिता।

प्रश्न 12. अधोलिखितानि वाक्यानि कः कं प्रति कथयति (कोऽपि द्वे) लिखत - (2)

1. पूर्वं प्रातरशः क्रियताम्।
2. ओ तपस्विन। कथम् माम् उपरूणतसि।

3. धन्यवाद मातुलः याम्याधुना।

प्रश्न 13. अधोलिखिताम् प्रश्नानाम उतराणी निर्देशानुसार दीयताम् - (कोऽपि द्वयः) (2)

1. अच प्रत्याहारे कति स्वराः संति ?
2. 'क' वर्णस्य उच्चारणम् स्थानं लिखत ॥
3. 'त' वर्णस्य उच्चारणम् स्थानं कः अस्ति ?

प्रश्न 14. प्रश्नपत्रे समागतान श्लोकान विहाय स्वपाठ्य पुस्तककस्य सुभाषितद्वयं लिखत। (4)

प्रश्न 15. अधोलिखितेषु अशुद्ध वाक्येषु द्वयः वाक्यं शुद्धिम कुरुत - (2)

1. रामेण पुस्तकं पठन्ति।
2. ते पुस्तकं पठसि।
3. वृक्षात् पत्राणि पतति।

प्रश्न 16. प्रदत्त शब्दैः रिक्तिस्थानपूर्ति कुरुत - (2)
(गांव, काननम्, दुष्टः, प्रकाशः, ग्रात्रम्)

1. 'शरीरम्' इत्यस्य पर्याय पदम्
2. 'वनम्' इत्यस्य विलोम पदम्
3. 'धेनु' इत्यस्य पर्याय पदम्
4. 'अन्धकारः' इत्यस्य विलोम पदम्

प्रश्न 17. अशुद्ध कारक संशोधनम् कुरुत -
रामः पुस्तकं पठसि। अशुद्ध कारक संशोधनम् कुरुत -

1. रामः पुस्तकं पठसि।
2. छात्राः विद्यालयास्य आगच्छन्ति।
3. पिता पुत्रस्य सह गच्छति।
4. "गच्छन्ति" इत्यस्मिन् पदे एकवचनम् अस्ति।

प्रश्न 18. अधोलिखितम् गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखत - (3)

पुरा कस्मिंश्चिद् ग्रामे एका निर्धना वृद्धा स्त्री न्यवसत्। तस्याः च एका दुहिता विनम्रा मनोहरा चासीत्। एकदा माता स्थाल्यायाम तंदु लान निक्षिप्य पुत्रीम् आदिशतन सूर्यातापे तंदु लान खगेभ्यो रक्ष। किञ्चित् कालादंतरम एको विचित्रः काकः समुड्डाय तस्याः समीपम् अगच्छत् नैतादृशः स्वर्णपक्षो रजतचंचु स्वर्ण काकस्तया पूर्वं दृष्टाम् तम तंदुलान खादन्तम् हसंतञ्च विलोक्य बालिका रोदितु मारब्धान।

1. ग्रामे का न्यवसत्?
2. दुहिता कीदृशा आसीत्
3. माता पुत्रीम् किम् आदिशत् ?

अथवा

प्रतिनिवृत्तिकाले स्वर्णकाकेन कक्षाभ्यंतरस्त्रीं मंचजुसाः तत्पुरः समुत्क्षिप्ताः लोभविष्टा सा बृहत्तमां मंचजुसाः गृहीतवती। गृहमागत्य सा तर्शिता यावद् मंचजुसामुदघाटयति तावत्स्यां भीषणः कृष्णसर्पो विलोकितः लुब्धया बालिकया लोभस्य फलम् प्राप्तम्। तदन्तरम् सा लोभम् पर्यत्यजत्।

1. बालिकया कस्यम् फलम् प्राप्तम् ?
2. गृहम् आगत्य बालिका काम उदघाटयति?
3. गर्विता बालिका मंचजुसायाम किम् अपश्यत्?
4. सा किम् पर्यत्यजत्।
5. तदन्तरम् सा लोभम् ' पर्यत्यजत् ' अत्र अव्ययपदम् किम् अस्ति।

प्रश्न 19. अधोलिखितेषु पद्यांशस्य प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायां लिखत -

(3)

प्रिय वाक्य प्रदानेन, सर्वे तुष्यन्ति मानवाः।
तस्मात् तदैव हि वक्तव्यम्, वचने च दरिद्रता।।

1. किम् वक्तव्यम् ?
2. जन्तवः केन तुष्यन्ति ?
3. तस्मात् इति पदे किम् वचनम्?

अथवा

पिबन्ति नद्यः स्वमेव नाम्भः ,

स्वयं न खादन्ति फलानि वृक्षाः ।
नादन्ति सस्यम् खलु वारिवाहाः,
परोपकाराय सताम् विभूतयः

1. कः स्वमेव जलम् न पिवन्ति?
2. किम् स्वयं न खादन्ति?
3. के परोपकाराय कार्यं कुर्वन्ति?

प्रश्न 20. अधोलिखितेषु नाट्यांशम् अधिकृत्य प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - (3)

मल्लिका - भोः! अत्र पूजम् न भविष्यति। अहम् स्वसथस्त्रीभिः सह श्वः प्रातः काशी विश्वनाथ मंदिरम् गमिष्यति, तत्र गंगा स्नानम् धर्मयात्राञ्च वयम् करिष्यामः ।

चंदनः - सखिभिः सह। ल मया सह?

मल्लिका - आम्! चम्पा, गौरी, माया, मोहनी कपिल लाद्यः सर्वाः गच्छन्ति। अतः मया सह तवागामनस्य औचित्यं नास्ति। वयम् सप्तहान्ते प्रत्या गमिष्यामः। तावत् गृहम् - व्यवस्थाम् धेनोः दुग्धदोहनं व्यवस्थाञ्च पारिपालय।

1. मल्लिका पूजार्थं सखीभिः सह कुत्र गच्छति स्म?
2. किम् दुग्धदोहनम् पारिपालय?
3. वयम् प्रत्या गमिष्यामः?

अथवा

भो नरोत्तम! नाऽहं जाने यत् कोऽस्ति भवान्! भवदिभः उन्मीलितम् मे। नयनयुगलम्। तपोमात्रेण विद्यामवाप्तुम् प्रयतमानः अहमपि सिकताभिरेव सेतुनिर्माणं प्रयासं करोमि। तदिदानीम् विद्याध्ययनाय गुरुकुलं गच्छामि।

- प्रश्नाः 1. अन्ति तपोदत्तः विद्याग्रहणाय कुत्र गतः?
2. तपो मात्रेण विद्याम् प्राप्तुम् तस्य प्रयासः कीदृशः ?
3. 'ग्रहणाय' इति पदे कः विभक्तिः ?

प्रश्न 21. अधोलिखितम् अपठितं गद्यांशं सम्यक् पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - (4)

महाकविः कालिदासः न केवलम् संस्कृत साहित्ये, अपितु विश्व साहित्यस्य श्रेष्ठः कविः अस्ति। जर्मनी देशवासिनः तु तम् शेक्सपीयर इति कथयन्ति। एषाः महान् कविः नाटककारः च आसीत्। कालिदासः सप्तः रचनानः अरचयत्। सौन्दर्य वर्णने

काव्य प्रतिभायां च महाकविः कालिदासः अद्यापि अप्रतिमः वर्तते। भारतीय महाविशुस कविकूल गुरुः इति नाम्ना प्रसिद्धमति।

1. कः श्रेष्ठः कविः अस्ति।
2. कालिदासस्य कति रचनाः संति।
3. जर्मनीवासिनः कालिदासम किम कथयति।

प्रश्न 22. रुग्णतायाः कारणात् अवकाश प्राप्तये प्रधानाचार्य प्रति पत्रम्। (4)

अथवा

पितरौ प्रति परीक्षायाः परिणाम सूचकं पत्रम्।

प्रश्न 23. अधोलिखित एकम् विषयम् स्वीकृत्य संस्कृत भाषायां दशवाक्येषु निबंधम् लिखत - (4)

1. संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्
2. अनुशासनम्
3. परोपकारः
4. महाकविः कालिदासः
